

PRESOJA VPLIVOV NA ZASEBNOST PRI UVAJANJU NOVIH POLICIJSKIH POOBLASTIL (AVTOMATIZIRANO PREVERJANJE REGISTRSKIH TABLIC PRI NADZORU CESTNEGA PROMETA)

1. OCENA STANJA NA PODROČJU UREJANJA PROMETA

Med naloge policije, ki izhajajo iz njenih temeljnih dolžnosti, spada tudi nadzor in urejanje prometa na javnih cestah in nekategoriziranih cestah, ki so dane v uporabo za javni promet. V skladu z omenjeno nalogo so v področnih zakonih (Zakon o pravilih cestnega prometa, Zakon o voznikih, Zakon o motornih vozilih) policiji podeljena ustrezna pooblastila. Pri nadzoru cestnega prometa policisti med drugim preverjajo ali vozila in vozniki izpolnjujejo pogoje za udeležbo v prometu (ali so vozila registrirana, ali imajo veljavno prometno dovoljenje, ali so označena z registrskimi tablicami, ki so izdane za njihovo, ali so vozila ustrezno zavarovana, ali izpolnjujejo pogoje za uporabo cestninske ceste, ali vozniki poseduje veljavno vozniško dovoljenje za vožnjo vozil).

Nadzor prometa je tesno povezan z izvajanjem ostalih nalog policije. V okviru nadzora prometa policisti tako preverjajo ali v zvezi z vozilom ali voznikom obstajajo druge okoliščine, ki terjajo izvedbo določenih ukrepov (ali je vozilo ukradeno, ali je zoper voznika razpisan ukrep odvezama prostosti...).

Z dograditvijo avtocestnega omrežja se je glavnina prometnih tokov preselila na omenjene ceste. Ker gre pri avtocestah za specifično okolje, ki praviloma ne omogoča izvajanja klasičnega policijskega nadzora (izvajanje klasičnega ustavljanja vozil), se je morala policija ustrezno prilagoditi in razviti metode dela, ki v čim večji meri omogočajo predselekcijo vozil, v nadaljevanju pa so takšna vozila podvržena policijski kontroli na počivališčih ali drugih ustreznih mestih. Večina predselekcij je povezana z uporabo tehničnih sredstev, ki jih ima policija na voljo.

V zvezi s preverjanjem vozil in voznikov policisti vozila in voznike lahko preverjajo preko operaterjev na Operativno komunikacijskih centrih ali preko dežurnih policistov na policijskih postajah, v zadnjih letih pa smo (predvsem na postajah prometne policije, v Specializirani enoti za nadzor prometa, ter v Specializirani enoti za nadzor državne meje in policijskih postaj za izravnalne ukrepe) začeli uporabljati prenosne računalnike in tablične računalnike preko katerih policisti lahko direktno (samostojno) vstopajo v uradne evidence in na ta način preverjajo podatke.

Kljub optimizaciji, ki jo je prinesla uporaba prenosnih in tabličnih računalnikov na terenu (oddaljen dostop do policijskih in ostalih uradnih evidenc, uporaba aplikacije ePolicist), ima takšno preverjanje še vedno omejitve v zvezi s številom preverjenih vozil, predvsem pa je neposredno povezan z aktivno oziroma pasivno vlogo policista, ki ima takšne možnosti na razpolago. Avtomatizirano preverjanje registrskih tablic in s tem povezano preverjanje vozil in lastnikov vozil, predstavlja izkoristek tehničnih sredstev, ki so danes na razpolago, po izkušnjah držav, ki takšne sisteme že uporabljajo, pa bi lahko pričakovali veliko večje število zadetkov oziroma odkritih voznikov in vozil, ki ne izpolnjujejo pogojev za udeležbo v prometu.

Avtomatizirano preverjanje registrskih tablic so uvedle že nekatere druge države članice EU. Seznam je razviden iz spodnje preglednice.

Country	Policeforce	Brand & Model Manufacturer website	Type & name OCR software	Data format	Data transfer format	Brand, type Computer & OS	Brand & Type display	In-Car-ANPR Inventory										Contact Police	Price Indication		Remarks or Picture
								Camera Type	Camera number	Camera position	Video Record	Picture making	Picture used for evidence	Data storage	Data Update	GPS	Infrared		Hardware	Software	
Croatia	Mobile traffic police Unit	Petards	Unknown	CSV	XML	PC on Windows XP	27" screen	Digital Color	4	Incar Combination	No	Yes	Yes	Local	3G	Yes	Inside Car	Veic Sanja	not available	not available	
Croatia	Administration Split-Dalmatia	Petards	Unknown	CSV	XML	PC on Windows XP	27" screen	Digital Color	4	Outside Combination	No	Yes	Yes	Local	3G	Yes	outside Car	Veic Sanja	not available	not available	
Czech	Feedback received	Only Incar	No details received																		
Finland	Finnish Police	sunit	Visy	CSV & others	XML + more	Sunit, Windows 7	Sunit 7, 10, 12" Touch screen	Digital BlackWhite	2	Incar Front	Yes	Yes	Yes	Both	3G	Yes	Inside Car	Antti Jeronen (+35850329123)	not available		
Finland	Finnish Police	sunit	same unit	same unit	same unit	same unit	10, 12" Touch screen	Analog Color	3	Incar Back	same unit	same unit	same unit	Both	WiFi	Yes	outside Car	same unit	not available		
GREECE	HELLENIC POLICE	SELEX ES	Unknown	Unknown	Unknown	Windows XP EMBEDDED	Sunit 10" Touch screen	Digital Color	2	Outside FRONT	No	Yes	No	Both	WiFi	Yes	outside Car	informatics.dep@astypomlia.gr +302106988300	UNKNOWN		
Luxembourg	Feedback received	No ANPR																			
Malta	Feedback received	No ANPR																			
Netherlands	National Police	Technet-CKOW	ARH-CKOW	CSV	XML	Sunit Windows	Sunit 10" Touch screen	Digital BlackWhite	2	Incar Front	No	Yes	No	Local	USB	No	Inside Car	John Gelderblom	not available		
Slovak Republic	National Police	sunit	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Digital Color	1	Incar Front	Yes	Yes	Yes	Both	Other	Yes	No	Gabriela Ivanova	not available	not available	
Slovenia	Feedback received	No ANPR																			
Switzerland	Kantons-polizei Thurgau	Bredar	ARH-CKOW	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Digital BlackWhite	2	Incar combination	No	Yes	Yes	Local	USB	No	outside Car	+41 527282132	each device CHF 50'000.-		mobile
Switzerland	Kantons-polizei Ticino	Elsag	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Digital Color	1	Outside Combination	Yes	Yes	Yes	Local	USB	Yes	outside Car	+41 918149511	15'000 Euro	not available	
Switzerland	Kantons-polizei Baselland	Bredar	ARH-CKOW	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Analog Color	2	Incar Combination	Yes	Yes	Yes	Local	WiFi	No	Inside Car	Yves Staub	ca. CHF 46'000.-	not available	
Switzerland	Kantons-polizei Baselstätt	Bredar	ARH-CKOW	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Digital Color	2	Incar Combination	No	Yes	No	Central	USB	Yes	Inside Car	Yves Staub	Catch Can	not available	
Switzerland	Kantons-polizei Solothurn	Bredar	ARH-CKOW	Unknown	Unknown	Unknown	Unknown	Digital Color	2	Incar Combination	Yes	Yes	No	Local	GSM	No	Inside Car	Yves Staub	CHF 50'000.-	not available	
United Kingdom	West Midlands Police	Petards-Provida-Hawkplus2i	Unknown	Unknown	XML	Unknown	Unknown	Digital BlackWhite	2	Incar combination	No	Yes	Yes	Both	WiFi	Yes	outside Car	Bill Mandeville	not available		

2. ANALIZA TVEGANJ

Tveganja so povezana z udeležbo voznikov v prometu, ki ne posedujejo veljavnega vozniškega dovoljenja ali z uporabo motornih vozil v prometu, ki ne izpolnjujejo pogojev za udeležbo v prometu.

V prometu so kot vozniki lahko udeležene osebe, ki za posamezne kategorije vozil sploh niso pridobile vozniškega izpita, kar pomeni da niso pridobile ustreznih znanj iz področja prometnih pravil ali v zvezi z upravljanjem konkretnih vozil. Zaradi pomanjkanja ustreznih znanj tako predstavljajo večjo nevarnost v prometu. V prometu so lahko udeleženi tudi vozniki, ki jim je bilo vozniško dovoljenje v preteklosti odvzeto zaradi hujših kršitev povezanih z varnostjo cestnega prometa. V omenjenih primerih gre praviloma za večkratne kršitelje, ki ne razpolagajo s pravico, da so v prometu udeleženi kot vozniki motornih vozil.

Vozniki lahko v prometu uporabljajo vozila, ki jim je potekla veljavnost prometnega dovoljenja ali pa niso registrirana, dodatno pa so lahko označena z registrskimi tablicami, ki niso bile izdane za njihovo označitev. Pri takšnih vozilih praviloma niso izvedeni periodični tehnični pregledi, zato obstaja verjetnost, da niso tehnično brezhibna. V primerih, ko niso označena z ustreznimi registrskimi tablicami je otežena izvedba identifikacije lastnika vozila (v primerih, ko je ugotovljena kršitev s tehničnimi sredstvi ali v primerih prometnih nesreč s pobegi). Pri neregistriranih vozilih praviloma hkrati ni sklenjenega obveznega zavarovanja, kar predstavlja dodatne zaplete v primerih, ko so takšna vozila udeležena v prometnih nesrečah.

V prometu je hkrati udeleženo več oseb in vozil, ki bi ob ustrezni prepoznavi terjali takojšnje ukrepanje policistov (zaseg vozila, odvzem prostosti).

Ugotavljanje opisanih kršitev in odkrivanje iskanih oseb ali predmetov je mogoče le ob neposredni ustavitvi vozila (kontrola dokumentov voznika in vozila in njihovo preverjanje preko uradnih evidenc) ali z uporabo tehničnih sredstev (kontrola brez ustavljanja – vpogled v uradne evidence med vožnjo). Daljinski vpogled v baze uporabljajo posamezne enote v policiji, ki imajo v uporabi prenosne računalnike z ustreznimi povezavami, obseg takšnega nadzora pa trenutno ni velik. Generalno gledano je nadzora na opisanem področju sorazmerno malo. Z uporabo opreme, ki bi avtomatsko prepoznavala registrske tablice, za vozila in lastnike vozil pa bi v ustreznih bazah preverjala v naprej določene attribute, bi se nadzor na tem področju okrepil. Glede na omejene kadrovske in tehnične vire s katerimi se policija srečuje v zadnjih letih, bi uporaba tovrstne opreme predstavljala korak v smer bolj usmerjenega in predvsem bolj kvalitetnega nadzora ter hkrati uvajanje novih možnosti nadzora na avtocestah, kjer klasičnega nadzora praktično ni mogoče izvajati.

Glede na to, da bi delo, ki se nanaša na vnos podatkov v iskalno bazo namesto policista, ki trenutno takšno delo izvaja »ročno« opravil avtomatski čitalec registrskih tablic, tveganja za zlorabo osebnih podatkov ne bi bilo, saj bi bili protokoli preverjanj v naprej določeni, hkrati pa bi se v primerih, ko zadetkov ne bi bilo, podatki o preverjanjih takoj brisali.

3. URAVLJANJE TVEGANJ

Z uvedbo avtomatiziranega preverjanja registrskih tablic bo mogoče na kontroliranih relaciji preveriti večje število vozil, hkrati pa bodo nadaljnjim postopkom, ki so povezani z ugotavljanjem opisanih kršitev, podvrženi le vozniki, ki jih bo sistem identificiral kot potencialne kršitelje. Uporabnost zbranih podatkov bo predvsem v:

1. predselekciji vozil in voznikov za nadaljnje kontrole
2. učinkovitejšem odkrivanju čezmejne kriminalitete (odkrivanje ukradenih vozil in zlorab listin)
3. učinkovitejšem odkrivanju storilcev kaznih dejanj s področja čezmejne kriminalitete
4. zagotavljanju večje varnosti državljanov Slovenije ter državljanov EU v imenu katerih slovenska Policija opravlja nadzor prometa

4. TEST SORAZMERNOSTI

4.1 Test nujnosti

Na podlagi naslednjih argumentov menimo, da je uporaba avtomatiziranega preverjanja registrskih tablic nujna za doseg ustavno dopustnega cilja.

V letu 2020 je policija obravnavala 8.555 kršitev povezanih z izpolnjevanjem pogojev za udeležbo vozil v prometu. Hkrati je policija obravnavala 5.532 kršitev, ko vozniki niso izpolnjevali pogojev (brez voznškega dovoljenja) za vožnjo motornega vozila. Na podlagi Zakona o pravilih cestnega prometa so policisti v letu 2020 začasno zasegli 3.665 motornih vozil (večkratni kršitelji cestno prometnih predpisov). Del omenjenih zelo nevarnih voznikov je kljub prepovedi vožnje še vedno udeleženih v prometu. Predpostavljati je, da je število ugotovljenih kršitev na tem področju še vedno relativno majhno oziroma, da obstaja sorazmerno veliko sivo polje, ki bi se ob večjem nadzoru (z uporabo sistemov za avtomatsko prepoznavo registrskih tablic) lahko zmanjšalo.

Sistemi, ki bi jih uporabljala prometna in avtocestna policija, bi bili v prvi vrsti namenjeni ugotavljanju zgoraj izpostavljenih kršitev iz področja prometa, kljub vsemu pa bi bilo smiselno, da bi se vozila vzporedno preverjala še v policijskih evidencah in sicer v delu, ki se nanaša na ukradena vozila. Kriminalne združbe za prevoz ukradenih vozil večinoma uporabljajo prav avtoceste, zato bi pri nadzoru prometa lahko z uporabo omenjenih sistemov odkrivali tudi ukradena vozila.

4.2 Test primernosti in učinkovitosti

Policija ocenjuje, da je uporaba konkretnega pooblastila primerna in učinkovita. Z avtomatiziranim preverjanjem registrskih tablic bi bilo delo policistov pri nadzoru prometa bolj učinkovito in racionalno, predvsem pa bi takšen način predstavljal dodatno možnost za kontrolo. Sistem bi bil zelo uporaben za delo na avtocestah kjer policija ne more izvajati klasičnih nadzorov.

Z uporabo navedenega pooblastila bi policisti lahko bolj ciljno izvajali nadzore vozil. V primerih, ko so na vozilih nameščene druge ali ukradene tablice, obstaja velika verjetnost, da policisti pri takšnih nadzorih odkrijejo določena kazniva dejanja (ukradena vozil, ilegalne migracije, trgovina z drogo...), zato bi bili takšni nadzori tudi veliko bolj celoviti.

4.3 Test sorazmernosti v ožjem smislu

Policija se zaveda, da gre za ukrep, ki bo omogočal nadzor večjega števila vozil, kljub vsemu pa bo dejanska izvedba postopkov osredotočena le na vozila, za katera bo sistem zaznal v naprej določene zadetke. Slovenija se je tako na evropski, kot na nacionalni ravni zavezala, da do leta 2023 prepolovi število mrtvih in hudo telesno poškodovanih. Glede na trenutne statistične podatke policija ocenjuje, da smo prišli do točke, ko poleg zagotavljanja dodatnih kadrov brez uvajanja novih tehnologij za nadzor prometa, ne bomo mogli pričakovati, da se bo prometna varnost še izboljševala. Z uporabo sistemov za avtomatizirano prepoznavo registrskih tablic bi lahko zagotovili, da bi v prometu prepoznali večje število voznikov in vozil, ki ne bi smeli biti udeleženi v prometu, omenjeni ukrep pa bi imel pozitivne vplive na prometno varnost. V tem primeru bi javni interes presegal vplive na zasebnost, zato bi bila uporaba upravičena in hkrati pozitivno sprejeta v širši javnosti.

4. ZAKLJUČEK

Avtomatizirano preverjanje registrskih tablic uporabljajo številne države članice Evropske unije in v vseh državah so se sistemi izkazali kot zelo pozitivni. Avtomatizirano preverjanje registrskih tablic bi zagotavljalo zelo usmerjeno nadzorovanje prometa, ki bi predvsem na avtocestah predstavljalo ustrezno orodje za preselekcijo vozil, ki bi bila podvržena kontroli. Na ta način bi bili podrobnejšim kontrolam v večji meri podvrženi predvsem vozniki, ki bi jih sistem prepoznal kot potencialne kršitelje, medtem, ko bi policija ostale voznike nadzirala v manjši meri, takšen pristop pa bi imel pozitivne vplive na večino voznikov.

Z omenjeni sistemi bi hkrati lahko okrepili odkrivanje kaznivih dejanj čezmejne kriminalitete, predvsem ukradenih vozil. Tveganje povezano z uporabo tega pooblastila je majhno, saj ga je mogoče odpraviti z varno povezavo med sistemom avtomatiziranega preverjanja registrskih tablic v nacionalnih in mednarodnih bazah podatkov, do katerih dostopajo policisti.